

Waarom moeten Mark Rutte en Wopke Hoekstra zo nodig met opgestoken vinger Italië de les lezen?

Coen Teulings is universiteitshoogleraar economics, institutions and society aan de Universiteit Utrecht. Reageer via expert@fd.nl.

De aanvaring tussen de Europese Commissie en de Italiaanse regering zal niemand hebben verrast. De Italianen zochten de confrontatie met een controversiële begroting en de Commissie kon niet anders dan die begroting afkeuren. Elk ander besluit zou haar geloofwaardigheid hebben ondermijnd.

Voorbij deze conclusies is het een en al vaagheid. Wat moet Nederland doen? Wat moet Brussel doen? En hoe gaat dit aflopen? Die vragen kunnen het best in omgekeerde volgorde beantwoord worden. Pas als we weten wat we uiteindelijk kunnen bereiken, kunnen we vaststellen wat we nu moeten doen om daar te komen.

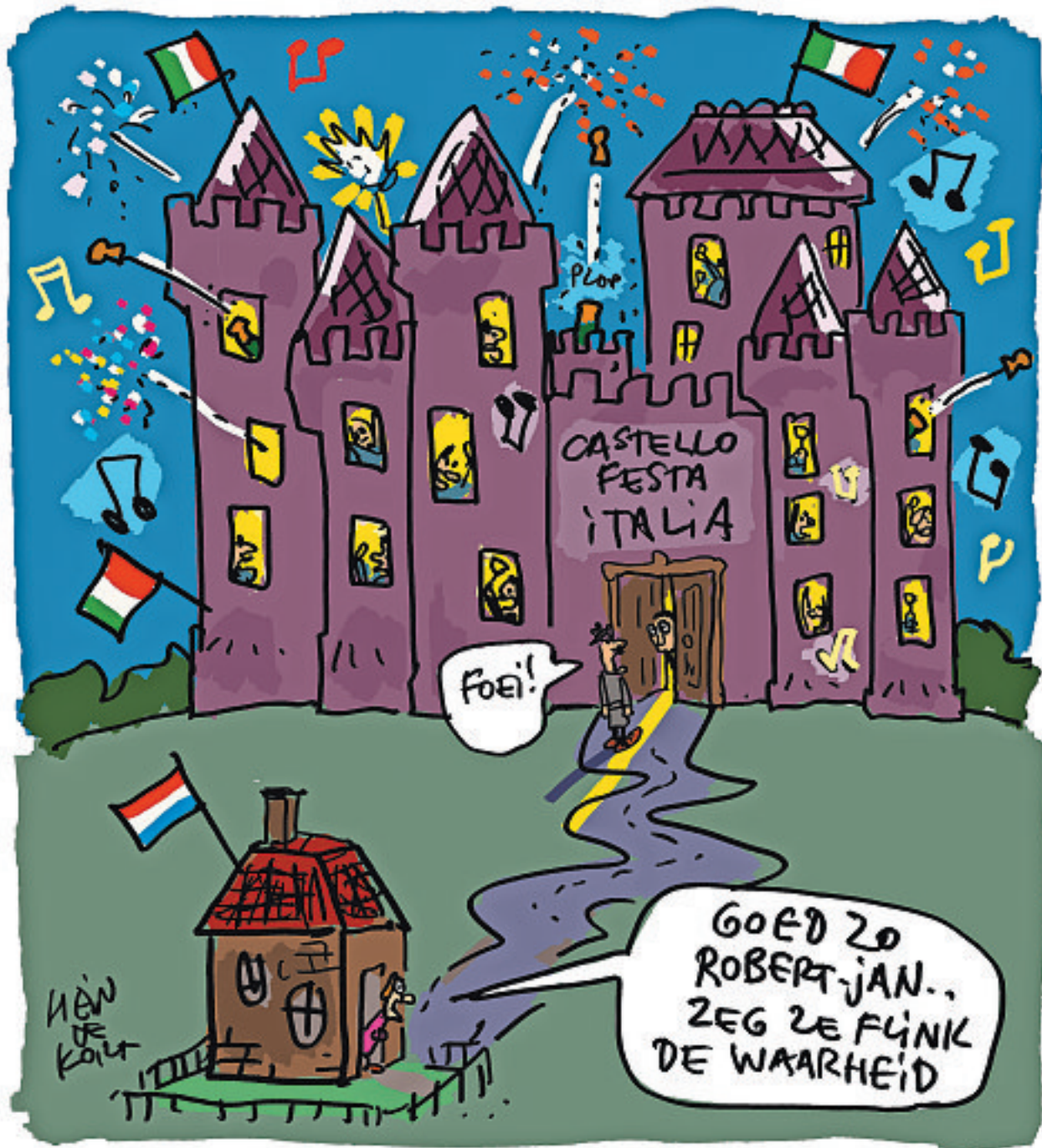
Dus hoe gaat dit aflopen? In dit soort crisissituaties is de uitkomst altijd ongewis; het is een spelletje bluffpoker waarbij iemand als eerste met zijn ogen moet knipperen. Toch lijkt het onwaarschijnlijk dat deze ruzie totaal uit de hand loopt.

Voor een Italiaans hotel hangen steevast twee vlaggen: de Italiaanse driekleur naast de Europese sterrenkrans. Kom daar in Nederland maar eens om. Anders dan vaak wordt gedacht is Europa bij zijn burgers redelijk populair, blijkt uit opinieonderzoek. Gemiddeld heeft de Europese burger meer vertrouwen in Brussel dan in de eigen overheid, zeker in zuidelijke lidstaten.

De burger kiest in eigen land weliswaar graag een regeringsleider die in Brussel met de vuist op tafel slaat, maar die regeringsleider heeft geen mandaat om het lidmaatschap van de euro of de EU in gevaar te brengen. Als puntje bij paaltje komt, is de kiezer conservatief: die vrees voor baan en veiligheid, en beschouwt het EU-lidmaatschap als de beste verzekeringspolis.

Toen Geert Wilders en Marine Le Pen de euro op de politieke agenda plaatsten, bleek de animo van de kiezer gering. De lotgevallen van Varoufakis zijn een ander voorbeeld. Hij voerde Griekenland naar de rand van de afgrond, maar toen hij zijn kiezers vroeg te springen, keerden zij op hun schreden terug. Hopelijk laten de Italianen het minder ver komen. De blik in de afgrond heeft de Grieken veel gekost.

De tweede vraag is wat Brussel nu moet doen. Waar politici in alle staten van opwinding zijn, reageren bankanalisten veel gematigder. Voormalig Goldman Sachs-analist Jim O'Neill en

ILLUSTRATIE: HEIN DE KORT VOOR HET FINANCIËLE DAGBLAD

Erik Nielsen van UniCredit bijvoorbeeld wijzen erop dat een staatsschuld van 130% hoog is, maar dat Japan al jaren een veel hogere schuld heeft, zonder dat dit tot nog toe grote problemen heeft veroorzaakt.

Het echte probleem van Italië is niet de hoge schuld, maar de lage groei. He las doen de plannen van de regering niets om dat te veranderen. Integendeel: een hogere pensioenleeftijd en een basisinkomen zijn populair, maar leiden niet tot meer groei. Geld wordt nu eenmaal verdiend door te werken, niet door met pensioen te gaan of van een basisinkomen te genieten.

Daar zit het voornaamste probleem van de Italiaanse plannen, niet bij de overtreding van de normen van het Stabiliteits- en Groeipact. Die normen zijn namelijk veel te strikt en daarom dringend aan herziening toe.

Een simpele rekensom laat zien waar de schoen wringt. Er is weinig mis met een staatsschuld van 60% van het bruto binnenlands product (bbp). Omdat de economie elk jaar met nominaal 3% à 4% groeit — 2% inflatie en 1% à 2% reële groei — moet ook de staatsschuld met dat percentage groeien om de verhouding tussen schuld en bbp

constant te houden. Dit vraagt om een financieringstekort van rond de 2% van het bbp, terwijl de Brusselse begrotingsnormen eisen dat het structurele tekort niet meer dan 1% bedraagt.

Zo'n laag tekort leidt op termijn tot een veel te lage staatsschuld, te laag om de vloedgolf aan pensioenbesparingen te kunnen opvangen. Er is nu eenmaal veel vraag naar overheidsobligaties als veilige, door de overheid gegarandeerde belegging.

Vaak wordt gedacht dat hoge financieringstekorten het voornaamste probleem van de eurozone zijn. Het tegendeel is waar: van de vijf grote monetaire blokken in de wereld — de eurozone, de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, China en Japan — heeft de eurozone met afstand het laagste financieringstekort. Deze evidente inconsistentie in het Stabiliteits- en Groeipact ondergraaft de geloofwaardigheid van de terechte kritiek vanuit Brussel op de plannen van de Italiaanse regering.

Ten slotte: wat moet hier de rol van Nederland zijn? Hier heb ik veel sympathie voor de aloude Bolkestein-doctrine. Als VVD-fractie leider beargumenteerde Frits Bolkestein in de jaren

negentig dat het buitenlandse beleid zich niet in de eerste plaats op principiële uitgangspunten moest oriënteren, maar op de Nederlandse belangen. Weg met dat opgeheven vingertje over mensenrechten, aldus Bolkestein. Nederland kan als klein land niet het morele geweten van de wereld c.q. Europa zijn.

Datzelfde geldt vandaag de dag voor de Nederlandse opstelling. Waarom moeten Mark Rutte en Wopke Hoekstra zo nodig Italië de les lezen? Wat is hier het Nederlandse belang? Inderdaad, een nieuwe Italiaanse crisis zou ook Nederland raken, maar andere lidstaten zoals Frankrijk nog veel harder. En het voorbeeld van Griekenland laat zien dat de Italianen zelf het hardst geraakt zullen worden door een eventuele crisis.

Dus waarom moet Nederland zijn toch al beperkte krediet in Brussel gebruiken om in deze discussie voorop te lopen? De Europese Commissie is mans genoeg. Rutte en Hoekstra kunnen beter aan de slag met de specifiek Nederlandse belangen. Indachtig Bolkestein is daarom mijn advies: die opgestoken vinger kan beter schielijk terug in de broekzak.

De normen van het Stabiliteits- en Groeipact zijn veel te strikt en nodig aan vervanging toe